

Umjetna inteligencija zna više o nama nego mi sami – trebamo li se bojati?

www.dalmacijadanas.hr/umjetna-inteligencija-zna-vise-o-nama-nego-mi-sami-trebamo-li-se-bojati/

September 22, 2025

AI: najopasnija igračka čovječanstva ili alat za spas društva? Ovo su njene dobre strane

ANA TENŽERA / Foto: Umjetna inteligencija22. rujna 2025. 00:37

Što je umjetna inteligencija, od kad i kako se koristi? Upitali smo ovo pitanje o njoj (AI) samoj, kako bi se definirala i evo što kaže: **Perplexity** i odgovor je:

Umjetna inteligencija (AI) je tehnologija koja omogućuje računalima da obavljaju zadatke koji zahtijevaju ljudsku inteligenciju, poput učenja, prepoznavanja govora i slike, razumijevanja jezika i donošenja odluka. Ideja postoji od 1950-ih, no njezin razvoj je ubrzan u zadnjih desetak godina zahvaljujući napretku u strojnom učenju i dostupnosti velikih količina podataka. Danas se koristi u gotovo svim industrijama — od medicine i financija do prometa i zabave — a AI alati sve više postaju dio naše svakodnevice, od virtualnih asistenata do personaliziranih preporuka i autonomnih vozila.

- Tekst se nastavlja nakon oglasa -

Malo drugačiji odgovor pruža **Wikipedia**: „Umjetna inteligencija (AI) sposobnost je nekog uređaja da oponaša ljudske aktivnosti poput zaključivanja, učenja, planiranja i kreativnosti.

AI omogućuje tehničkim sustavima percipiranje okruženja, uzimanje u obzir onog što vide i rješavanje problema kako bi postigli neki cilj. Računalo prima podatke (koji su već pripremljeni ili prikupljeni pomoću vlastitih senzora, npr. fotoaparata), obrađuje ih i daje odgovore.

Sustavi umjetne inteligencije mogu u određenoj mjeri prilagoditi svoje ponašanje analiziranjem prethodnih situacija i samostalnim radom.”

Razumijevanje AI

Prosječni građanin može imati ograničeno razumijevanje AI-a, posebno u pogledu tehničkih detalja i potencijalnih rizika. „Zaluđenost” alatima poput **ChatGPT**-ja može biti vođena njihovom novinom i korisnošću, ali može nedostajati dublje razumijevanje tehnologije i njezinih implikacija, poput nepoznavanja rizika kao što su privatnost, pristranost i sigurnost. Edukacija i osvještavanje javnosti o AI-u ključni su za osiguravanje prepoznavanja i razumijevanja kako AI utječe na život i društvo u cjelini.

AI je izuzetno povoljan u automatizaciji rutinskih zadataka, što omogućava brže obrade velikih količina podataka i smanjenje vremena potrebnog za određene procese. Time se povećava produktivnost i omogućava radnicima da se usredotoče na kreativnije aspekte svog posla. U posljednjih godinu dana generativni AI pomogao je i oko poslova koji nisu samo rutinski i treba ih automatizirati, nego i oko kompleksnijih stvari koje su zahtijevale visoko obrazovanje.

Liječnici, pravnici, „marketingaši“, *Customer Service* zaposlenici... svi oni već osjećaju utjecaj ove tehnologije.

Još je Papa Franjo istaknuo kako „umjetna inteligencija može biti od pomoći za uklanjanje mukotrpnosti iz određenih vrsta poslova i za rad s podacima“.

Zašto je umjetna inteligencija važna?

Neke tehnologije umjetne inteligencije prisutne su već više od 50 godina, ali napredak u računalnoj snazi, dostupnost goleme količine podataka i novi algoritmi posljednjih su godina doveli do velikih otkrića u tom području.

Predviđa se da će umjetna inteligencija donijeti goleme promjene u budućnosti, no ona je već sada prisutna u našem svakodnevnom životu.

Neki stručnjaci sa spomenutog područja ipak imaju strah koji se manje-više može svesti na politički problem kontrole tehnologije. Hoće li biti kontroliran od malog broja firmi i država, hoće li se benefiti raspodijeliti samo među elitom i slično. U stvari, svode sve na ljudski društveni problem, jer ne vjerujemo sami sebi.

Vučemo paralele s promjenama uzrokovanim Internetom, nuklearnom energijom pa čak i industrijskom revolucijom. I sve te promjene su uzrokovale i značajne društvene promjene, pa možemo reći i potrese.

Umjetna inteligencija smatra se ključnom za digitalnu transformaciju društva i postala je među ostalim i prioritet EU-a.

Što sadrži Akt o umjetnoj inteligenciji?

Europski Akt o umjetnoj inteligenciji (*EU AI Act*) najsveobuhvatnija je AI regulacija na svijetu. Počiva na pristupu utemeljenom na riziku, kategorizira AI sustave prema razini rizika koji predstavljaju za društvo.

Zabranjeni su AI sustavi koji predstavljaju neprihvatljiv rizik: subliminalnu manipulaciju koja može nanijeti štetu, sustave za društveno bodovanje kakve vidimo u Kini, i biometrijsku identifikaciju u realnom vremenu u javnim prostorima (s ograničenim iznimkama za javnu sigurnost).

Visokorizični AI sustavi su oni koji se koriste u kritičnim sektorima poput zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja ili javne sigurnosti, podložni su strogim zahtjevima: moraju proći procjenu sukladnosti, imati sustave upravljanja rizikom, visoku kvalitetu podataka, transparentnost, ljudski nadzor, i robusnost.

Sustavi s ograničenim rizikom, poput *ChatGPT*-ja, moraju biti transparentni, korisnici moraju znati da razgovaraju s AI-jem, a ne s čovjekom.

Akt također postavlja zahtjeve za transparentnost kodeksa i podataka korištenih za treniranje, što je važno za pitanja pristranosti i autorskih prava.

I naša CroAI također je dio radne skupine koja sudjeluje u kreiranju provedbenog zakona o *AI Act*-u.

Hrvatska, kao i mnoge druge zemlje, prepoznaje važnost umjetne inteligencije kao ključnog faktora u budućem ekonomskom i društvenom razvoju, ali samo do neke mjere. Suvremeni život nezamisliv je bez udjela tehnologije – u obrazovnom polju, poslovnom okruženju, ali i današnjoj tipičnoj dokolici. Dio ove tehnološke priče čini i umjetna inteligencija koja u hrvatskim okvirima i nije prevelika novost. Govore to podaci ispisani u specijaliziranim tražilicama poput *Google Scholar*a ili *CroRIS – CROSB*I-ja. Pritom, neki na AI gledaju sa skepsom, dok drugi uočavaju neviđene potencijale.

No, prepoznaju li umjetnu inteligenciju u dovoljnoj mjeri i relevantni stupovi hrvatskog društva? Što je s obrazovnim sustavom (i okvirom njegove prilagodljivosti), a po drugoj strani, koliko su akteri na gospodarskoj sceni spremni uklopiti postulate iste? Uloga umjetne inteligencije u obrazovanju je višestruka i dinamična, s potencijalom da značajno obogati i transformira način na koji učimo i podučavamo. AI omogućuje personalizaciju obrazovnog procesa. Algoritmi danas mogu analizirati učenikove sposobnosti, stilove učenja i napredak, pritom prilagođavajući materijale i tempo učenja individualnim potrebama.

Primjerice, sustavi poput *Carnegie Learning-a* koriste AI za pružanje prilagođenih matematičkih instrukcija. Alati poput *Gradescopea* pak upotrebljavaju AI za automatizaciju ocjenjivanja, što može poboljšati objektivnost i učinkovitost. Virtualna stvarnost i proširena stvarnost pružaju mogućnosti da se AI integrira s VR i AR (virtualna i proširenom stvarnost) iskustvima kako bi se stvorila „imerzivna“ okruženja za učenje koja angažiraju učenike u interaktivnim simulacijama i virtualnim svjetovima. To bi u kontekstu virtualne stvarnosti značilo sposobnost okruženja ili medija da potpuno *uroni* korisnika u virtualno okruženje stvarajući osjećaj prisutnosti i uvlačenja u događaj ili aktivnost. To je više od samog gledanja ili interakcije; to je doživljaj koji zaokuplja pažnju i tjera korisnika da se osjeća kao da je dio tog virtualnog svijeta. Također, postoje i alati za učenje jezika pogonjeni AI-jem: AI *chatbotovi* i aplikacije za učenje jezika koji pružaju personalizirani rad, prilagođavajući se tempu učenja osobe i pružajući povratne informacije o izgovoru i gramatici.

Još pozitivnih stvari koje donosi AI

- *Efikasnost i automatizacija*: AI omogućava automatizaciju rutinskih zadataka, povećava efikasnost i produktivnost u različitim industrijama.

- *Personalizacija i poboljšanje iskustva*: AI može analizirati podatke kako bi pružio personalizirane preporuke i usluge, poboljšavajući korisničko iskustvo u područjima poput e-trgovine, zdravstva i obrazovanja.
- *Podrška u odlučivanju*: AI alati mogu obraditi velike količine podataka brže od ljudi, pružajući vrijedne uvide koji pomažu u donošenju informiranih odluka.
- *Inovacije i razvoj*: AI potiče inovacije u različitim sektorima, od medicine do automobilske industrije, pružajući napredna tehnološka rješenja.

Umjetnost kao odraz 21. stoljeća

Može li umjetna inteligencija biti umjetnik – ne samo alat, već i autor?

AI više nije samo u kodu i *promptovima*. Sad visi po izložbama, ulazi u galerije i generira crno-bijele portrete s kapljicama vode po licu koje ljudi stavljaju kao profilne slike. Postavlja se pitanje: ako nam to uspije probuditi emocije – je li to onda umjetnost i tko je zapravo autor?

Umjetnost je oduvijek bila odraz društva. Danas, kad kreativnost živi i u serverima, vrijeme je da se pitamo: jesmo li spremni stvarati zajedno s tehnologijom ili ćemo zauvijek tražiti čovjeka iza stroja?

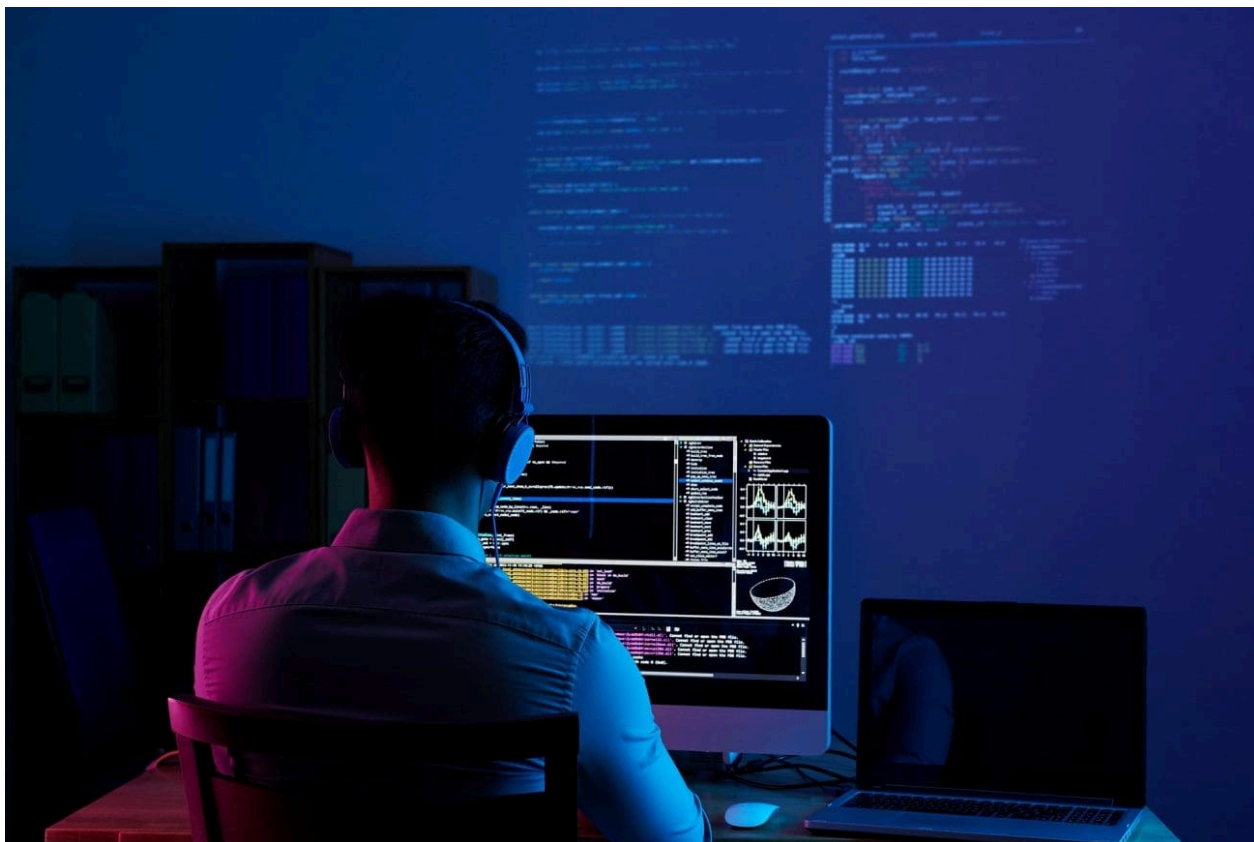
Dobivene tužbe

Iako se vodi nekoliko tužbi protiv velikih tvrtki za AI, poput tužbe *The New York Timesa*, za koju je već presuđeno u korist medijskog mogula, tužbe velikih filmskih studija ili raznih udruženja književnika koji umjetnu inteligenciju optužuju jednostavno za – krađu podataka, u dva sudska postupka ipak je presuđeno u korist umjetne inteligencije.

AI tvrtka *Meta* pobijedila je na Američkom saveznom sudu, točnije odlučeno je kako „korištenje knjiga za AI obuku ne krši zakon”. Tužitelji nisu uspjeli uvjeriti suca kako je im *Metino* kopiranje knjiga tržišno naštetilo, što je ključni čimbenik u utvrđivanju je li došlo do kršenja zakona o autorskim pravima. Američki savezni sud stao je na stranu tvrtke *Meta Platforms* u tužbi koju je protiv te tvrtke pokrenulo 13 autora knjiga, a prema kojoj je ta tvrtka ilegalno obučila svoje modele umjetne inteligencije na njihovim djelima zaštićenim autorskim pravima. Federalni sudac Vince Chhabria donio je sažetu presudu - što znači kako je sudac uspio odlučiti o slučaju, a da ga ne pošalje poroti - u korist *Meta*, utvrdivši kako je usavršavanje modela u ovom slučaju pod okriljem poštene uporabe (*fair use*), što ga čini legalnim.

Sudac Chhabria jasno je naznačio kako njegova odluka ne znači da je sva obuka modela umjetne inteligencije na djelima zaštićenim autorskim pravima legalna, već je lopticu krivnje prebacio na tužitelje – kako su dali pogrešne argumente i nisu uspjeli razviti dovoljno dokaza u prilog svojoj strani.

Presudio je kako je *Meta* koristila autorska djela u ovom slučaju na transformativan način, što znači kako nije bila riječ tek o pukoj reprodukciji. Također je napomenuo kako obrana poštene uporabe uvelike ovisi o pojedinostima slučaja.

Sličnu odluku je u lipnju donio drugi savezni sud u parnici pokrenutoj protiv *Anthropic*-a. Riječ je o polovičnoj sudskoj pobjedi za *Anthropic*: autori ih i dalje mogu tužiti za piratstvo.

Razvoj velikih jezičnih modela za umjetnu inteligenciju stvorio je zastoj u primjeni zakona o autorskim pravima, jer kreatori pokušavaju zaštititi svoja djela, a tehnološke tvrtke zaobilaze pravila ili pronalaze rupe u zakonu kako bi prikupile što više materijala za obuku. Viši sudac William Alsup s američkog Okružnog suda za Sjeverni okrug Kalifornije utvrdio je kako je *Anthropic*-ova obuka alata za umjetnu inteligenciju na djelima zaštićenim autorskim pravima zaštićena kao poštena upotreba (*fair use*), isto kao sudac Chhabria u gore spomenutom suđenju.

Alsupova presuda jedna je od prvih koja bi mogla postaviti temelje za pravne presedane o tome što je moguće činiti pri obuci alata umjetne inteligencije mogu, a što ne.

Korištenje materijala zaštićenih autorskim pravima može se smatrati poštenom upotrebom ako se utvrdi kako je rezultat „transformativan“ ili nije zamjena za izvorno djelo. „Sporna tehnologija bila je među najtransformativnijim koje ćemo mnogi od nas vidjeti u životu“, napisao je Alsup u obrazloženju presude.

S druge strane, kao što smo već naveli, presuda i dalje pruža određenu pravnu zaštitu piscima: mogu tužiti *Anthropic* zbog piratstva.

U oba slučaja, riječ je o pobjedi za tehnološku industriju, iako su suci naveli kako su njihovi slučajevi „ograničeni u opsegu“.

Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti

[Hrvatski stručnjak koji se bavi razvojem AI tehnologija: "Ljudi danas ne čitaju vijesti, oni ih samo skimaju"](#)

[Direktor i suosnivač dvije startup tvrtke: "62% mladih u Hrvatskoj nikad nije učilo o medijskoj pismenosti – to je točno ono što ne želimo"](#)

[Od beta kazeta do umjetne inteligencije: Kako se novinarstvo promijenilo u posljednjih 20-ak godina](#)

[Mnogi smatraju ovog čovjeka najboljim podcasterom u regiji. Otkrio nam je zanimljive detalje iz svog života: "Upadao sam u probleme i pokušavao ih rješavati riječima, češće bezuspješno nego uspješno"](#)

["Dezinformacije su stare koliko i čovječanstvo, ali danas cvjetaju na društvenim mrežama"](#)

[Božo Skoko: "Lažne vijesti, senzacionalizam i pad profesionalnih standarda srozali su povjerenje u medije"](#)

Moja reakcija na članak je...

Ljubav

1

Haha

0

Nice

0

What?

1

Laž

1

Sad

1

Mad

0

NAPIŠI, DOJAVI, SLIKAJ,
UKAŽI... BUDI DIO NAS.

